

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות 70%

מועד חורף תשפ"א 2021

סמל שאלון 8281

הפתרון נכתב על ידי

אבי הבר

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון

שאלה 1 - מדירה לדירה - עגנון

בסיפורו של עגנון "מדירה אל דירה", ישנה ביקורת על החברה הישראלית. או יותר נכון, כל דירה מאפיינת חתך מסוים של החברה הישראלית, אותה מבקר עגנון. המספר הוא הדמות המרכזית שעוברת מדירה לדירה. הדירה הראשונה היא דירת החולי, בירושלים, ממנה צריך המספר לצאת. האם החולי הזה הוא של המספר, או הגדרת החברה החרדית בירושלים?

הדירה השנייה היא דירה בת"א, בה יוצר המספר ביקורת על התנהגות הורים לגבי התינוק, ביקורת על הרעשים בעיר, על חוסר מנוחה ועל אי-שקט. למרות שנשלח אל העיר כדי לנפוש בה.

הדירה השלישית היא אוטופיה, על יסוד דבריו של א.ד. גורדון. דירה שקטה בלב חורשה. זהו אידיאל אוטופי כי הדירה הזו נמצאת בעיר. בית קטן בתוך העיר, בו הוא מקבל חדר משום שבת בעלי הדירה עברה לקיבוץ.

הדירה הרביעית, היא בקיבוץ, בו נמצאת בת בעלי הדירה מתל אביב. המספר אוהד את האווירה ומתאר את התינוקות המסודרים, המאורגנים ואת האוכל. הוא לא יכול להשתלב בדירה הזו משום שהוא זקן. לכן, הוא מחליט לעבור אל הדירה הרועשת בעיר, בה התינוק מושיט ידיים לעיניו. הוא נהנה מתחושת היחד בתוך הדירה הרועשת.

ברור שבסיפור זה ישנה ביקורת על ארבעת חתכי החברה הישראלית, ובסופו נוכל למצוא השלמה עם המציאות הישראלית.

שאלה 2 - האדונית והרוכל - עגנון

בסיפור האדונית והרוכל, ישנה בעיית הזדהות וסלחנות או דחיה, לגבי דמותה של האדונית.

האדונית היא אנטישמית – בפתיחת הסיפור, כשהיהודי מנסה למכור לה, הוא מתדפק על דלתה והיא שואלת "מה אתה רוצה, יהודי?" – זו פנייה שתחבירה הלשוני בשפות הסלביות, היא זלזול. אין לפנות אל אדם בגוף שני - "מה אתה רוצה". המונח "יהודי" בתרבות הסלבית הוא כינוי גנאי. כינוי המתפתח בהמשך השיחה שלה עם הרוכל, כשהיא אומרת לו "איני זקוקה לך או לסחורתך". כאן יש רמז ברור לראייתה את היהודי כמי שרוצה לדעת אותה.

בהמשך הסיפור, כשהיא נקשרת אל הרוכל היהודי, היא מתוארת כערפדית; "מה מתוק דמך" או בהמשך כשהיא נושכת לצווארו ומוצצת את דמו.

פרק שני – דרמה

שאלה 4 - אנטיגונה

הגיבור הטרגי הוא בעל נפש סוערת ודחפים לא נשלטים. כך נמצאות תכונות אלה אצל הגיבורים הטרגיים אנטיגונה וקראון. שתי דמויות אלו עומדות בניגוד גמור לשתי הדמויות המקבילות להן: המקבילה של אנטיגונה היא איסמנה – הרגועה, השקולה והמתחשבת. היא מזהירה את אנטיגונה, המתכוונת לקבור את אחיה בניגוד לחוק המלך. היא אומר לה: "מה קר ליבך ממעשה קר מקור" ובהמשך אומרת לה: "נורא יהיה מותנו אם נמרה את פי לשון ראש העיר ופיקודיו". במקביל לקראון נמצא את דמות בנו, היימון, השקול והחושב. הוא מסביר תהליכים ומזהיר את אביו מפני חטא הגאווה.

אנטיגונה ממהרת לקבור את אחיה, למרות הצו שהוציא קראון, האוסר לקבור את המת, משום שהוא בגד בארצו. קראון מסרב להקשיב לקול בנו ולקול הנביא הזקן טרסיאס, המזהירים אותו מפני אי קבורת המת ומאסרה של אנטיגונה. קראון מאשים את בנו בבגידה, ואילו היימון מאשים את אביו שאינו מקשיב לקול השכל.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

שאלה 12 - 1984

אחרי סדרת עינויים ארוכה, בה איבד וינסטון את דמותו ואהובתו, הוא אומר כי "אוהב הוא את האח הגדול". לעומת זאת, הרומן נפתח כשוינסטון סמית אומר שהוא שונא את האח הגדול. הוא מתאר את סיוטיו של האזרח בעיר. הוא לא יכול לדבר ולכתוב כי עוקב אחריו הטלצג, הנמצא בכל מקום – אסור לכתוב בעט, אלא רק דרך טכנולוגית הכתיבה. בעיר יש מעמדות. המעמד העליון זוכה לכיבודים והוא שייך למעמד הבינוני. אהובתו נמצאת במעמד גבוה ממנו. גם בחייה מתוארים התקפה על חיי הממסד. אסור להם לאהוב. ילדים נוצרים רק על פי רישום מראש. וינסטון עצמו נשוי לאישה שאיתה הוא לא חי. הוא מקיים את חיי האהבה שלו בסתר. הוא שוכר חדר מעל חנות לעתיקות והוא בטוח שבחדר אין טלצג. אהובתו קיימה יחסי מין רבים עם אנשים שונים, ואת בתוליה איבדה לאחד מהמנהיגים – זקן בן 60. היא זו שיוזמת את הקרבה המינית ביניהם.

החברה בעיר חיה בפחדים קבועים, אשר לדעתו של וינסטון נוצרים ע"י ההנהגה. הפצצות שנופלות על העיר הן תוצר המפלגה. הספר שנתן לו חברו אובריאן הוא לכאורה ספר המחותרת (למעשה ספר זה הוא העתק או שכתוב של הקפיטל של קרל מרקס). הספר אסור לקריאה ומי שנלכד מחזיק בו, דינו מוות. וינסטון עוסק בשכתוב ההיסטוריה ויודע שהכל שקרים. תפקידו להוציא מאמרים שדרך כלשהי פוגעים באח הגדול, ולשכתב במקומם מאמרים אחרים.

לבסוף מסתבר, שמתחת לתמונה שבחדרו, ישנו טלצג. בעל הדירה שהשכיר לו אותה, הוא איש מערכות הביטחון. כתוצאה מכך וינסטון נלכד ומושלך אל הכלא. הוא עובר סדרה של טיפולים שתחילתה היא ניסיון למחוק את מחשבותיו, ובהמשך הביאה אותו לרגע שבו הוא אומר בסוף "אוהב הוא את האח הגדול".

פרק רביעי – שירה

שאלה 13 – ראה שמש

בשיר מתוארים שלבים של שקיעה. השיר ביסודו הוא מטאפורי. שהרי לא בשקיעת השמש הוא רוצה לעסוק, אלא במותו של יקותיאל איבן חסן שהיה המממן שלו.

בשיר מתוארים שלושה שלבים –

בראשון: הצבע האדום מתפשט לכיוון צפון.

בשני: הצבע התולע מתפשט גם לכיוון דרום.

בשלב השלישי: הים מתכסה בצבע הארגמן.

נשים לב לשימוש בצבע: אדום, תולע וארגמן. אלה שלושה שלבים של הצבע האדום. השמש נותנת את חומה לארץ. המשורר יוצר האנשה של הארץ, אשר נותרת עירומה ללא השמש. השלב הזה מתואר כחושך, או בלשונו של המשורר "השחק אזי קדר". קדר – בעל כפל משמעות: בשינוי הצבע – אדום, תולע וארגמן, והמשמעות השנייה היא שחור. אך קדר הוא בעל משמעות נוספת: עצוב, אבל. כאן ישנו מעבר של משמעות השיר מהטבע לאבל. "השחק אזי קדר – כאילו בשק על מות יקותיאל מכוסה" המילה כאילו יוצרת כאן גלישה משיר הטבע לשיר האבל.

שאלה 20 – על השחיטה

השיר הוא זעקה של המאמין החש שהבורא עזב אותו. לכן, בבית האחרון הוא מתייחס אל ההנחה שאין לנקום. בבית הראשון, מטיל הדובר ספק בקיומו של הבורא. או לפחות בקיום סדר אלוהי – "שמיים בקשו רחמים עלי! – אם יש בכם אל ולאל בכם נתיב ואני לא מצאתיו".

בבית השני הוא עוסק בתליין קוסמי. תליין ששולט על הארץ כולה. הוא פונה אליו בציניות: "התליין הא צוואר – קום שחט!.. לך זרוע עם קרדום וכל הארץ לי גרדום..". נראה שהדובר מקלל את התליין הקוסמי הזה, ומטיל עליו עונש על רצח שיזהם את התליין הקוסמי.

בבית השלישי, הוא שולל את הצדק האלוהי – "אם יש צדק יופע מיד!". הבורא מדומה כמי שיושב לכס המשפט. כאן אומר הדובר "ימוגרנה כסאו לעד". הדובר בבית הראשון ביקש רחמים לשמיים, בבית השלישי הוא מקלל אותם – "וברשע עלמים שמיים ימקו".

מקור השיר בפגיעת יהודים בפרעות קישינב. הדובר לא מקלל את הפורעים שפגעו ביהודים – להם הוא רק לועג.

בבית הרביעי, קריאה להרס העולם שבו יש רצח כזה אין נקמה. נקמת דם ילד קטן עוד לא ברא השטן. ההנחה היא שהעולם מונח על מוסדות, על בסיסים. המשורר קורא להרס הבסיסים הללו – "יקוב הדם עד תהומות מחשיכים, ואכל בחושך וחתר שם כל מוסדות הארץ הנמקים". הנחת היסוד של הדובר בשיר הזה, במיוחד בבית האחרון היא שהבסיסים והמוסדות של הארץ רקובים.